

Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is ongewenst. Deze middelen kunnen terecht komen in het water en de bodem. Ze veroorzaken mogelijk schade aan het milieu en vormen gezondheidsrisico's voor kwetsbare groepen in de samenleving. De Nederlandse overheid streeft naar het afbouwen van het gebruik van chemische middelen bij de bestrijding van invasieve bomen en struiken.

HOUTIGE OPSLAG

In de Nederlandse tuinen en bossen zijn en worden exotische (uitheemse) struiken en bomen geïntroduceerd. Deze exoten kunnen zich door gebrek aan natuurlijke concurrentie invasief gaan gedragen en de inheemse natuur verdringen. Een aantal invasieve en niet-invasieve struiken en bomen is lastig te bestrijden bijvoorbeeld omdat ze na de kap weer uitlopen. Hierover gaat deze toolboxkaart. Overigens hebben alle Europese lidstaten volgens de EU-exotenverordening 1143/2014 de plicht om in de Unielijst genoemde invasieve exoten te bestrijden.

PREVENTIE: VOORKOM VERSPREIDING

Als er ondanks preventie toch nieuwe, potentieel invasieve soorten verschijnen dient men in een vroeg stadium, de planten waar te nemen en in kaart te brengen. Het is belangrijk particulieren in een gebied te informeren om introducties van ongewenste plantensoorten te voorkomen, nieuwe invasies snel op te sporen en in de kiem te smoren.

Verspreiding Amerikaanse Vogelkers in 2018, (5km-grid).
Bron: waarneming.nl

Bij diverse websites zoals www.waarneming.nl en www.natuurkalender.nl kunnen waarnemingen worden gemeld en bekeken.

Het is niet wenselijk dat het beeld van authentieke landschappen verandert ten gevolge van de vestiging van invasieve soorten of door grootschalige beheeringrepen ter bestrijding ervan.

Het overgrote deel van de verspreiding wordt veroorzaakt door menselijk handelen, zoals maaien (waarbij plantdelen kunnen worden verspreid), grondverplaatsing, verspreiding vanuit tuinen en dumpen van (tuin)afval. Verspreiding vindt ook plaats via transporten over lijnvormige elementen zoals wegen, watergangen en spoorrails.

BESTRIJDING OF BEHEERSING

Als op basis van inventarisaties overgegaan wordt tot bestrijding (algehele uitroeiing) of beheersing (inperken), is het opstellen van een bestrijdings- of beheersingsstrategie op gebiedsniveau essentieel. Samenwerking tussen beheerders van verschillende terreinen is belangrijk om verspreiding vanuit aangrenzende gebieden te voorkomen. De financiële continuïteit moet gewaarborgd zijn, zodat inspanningen en motivatie niet verloren gaan. Hier geldt dat tijdig uitgevoerde beheermaatregelen doorgaans minder kostbaar zijn dan de bestrijding achteraf.

Fasering van het beheer kan om praktische, budgettaire redenen of vanwege bijvoorbeeld de Wet natuurbescherming nodig zijn. Tijdens de uitvoering van het bestrijdingsprogramma is regelmatige en zorgvuldig uitgevoerde monitoring noodzakelijk om de resultaten te kunnen evalueren en de plannen eventueel bij te stellen. Nazorg en controle na afloop van het bestrijdingsprogramma blijven (gedurende meerdere jaren) nodig.

Baseer de aanpak op:

- ⊙ de ecologie van de soort;
- ⊙ de manier waarop de plant zich verspreid (zaad, stengeldelen, wortelfragmenten, uitlopers);
- ⊙ bedekking (individuele exemplaren, groepen, vlakdekkend aanwezig);
- ⊙ aan- of afwezigheid van de soort in aangrenzende terreinen;
- ⊙ prioritering i.v.m. kwetsbaarheid van bepaalde vegetaties;
- ⊙ de aanwezigheid van (zaad)bronnen;
- ⊙ overlast voor bijvoorbeeld terreineigenaren of recreanten;
- ⊙ aard van de locatie: braakliggend, waternatuur, bos, overige begroeiing, oevers, mate van (on) toegankelijkheid.

MAATREGELEN

De kans op succesvolle bestrijding van invasieve houtachtige soorten is doorgaans groter als een combinatie van maatregelen wordt toegepast. De volgende manieren van bestrijding zijn, afhankelijk van de situatie, het overwegen en proberen waard:

- ⊙ Zaailingen laten zich soortafhankelijk gedurende de eerste levensjaren relatief gemakkelijk uittrekken. Daarna wordt het zaagwerk of verwijderen met mechanische inzet. In openbaar groen geldt dat de verwijdering van zaadopslag tot het reguliere onkruidbeheer behoort en valt in geval van beeldbestekken onder de reguliere beeldmeetlatten.
- ⊙ Verwijder de struiken door deze te rooien met wortel en al. Deze maatregel moet voordat het broedseizoen start worden uitgevoerd.

- ⊙ Het ringen van bomen en struiken is een goede en goedkope maatregel. Hierbij wordt een reep bast tot op het hout verwijderd. De boom sterft in 1 tot 3 jaar af. Ook is ringen mogelijk door te werken met een douche gedurende een aantal minuten met kokend water. Alle (adventief)knoppen dienen hierbij (intensief) te worden geraakt.
- ⊙ Door het (herhaald), afzetten, ringen, en (binnen enkele maanden) verwijderen van zijscheuten, worden bomen uitgeput en sterven deze uiteindelijk.
- ⊙ Het is belangrijk goed te communiceren met de omgeving om begrip te krijgen voor beheermaatregelen.
- ⊙ Na het uittrekken van houtachtigen dient binnen enkele maanden op uitlopers van achtergebleven wortelresten te worden gecontroleerd. Ook bij ringen dient eventuele uitlopers verwijderd te worden.
- ⊙ Put worteluitlopers uit door het afdekken van de bodem met stevig, flexibel, naadloos, licht-, lucht- en waterdicht materiaal. Afdekken kan tot meerdere jaren nodig zijn. Dit is een relatief kostbare maatregel.
- ⊙ Begrazing is een mogelijkheid als de (jonge) scheuten eetbaar zijn. Het is effectief en relatief goedkoop maar heeft alleen zin als het intensief, regelmatig terugkerend, op een relatief groot oppervlakte en langdurig wordt uitgevoerd.
- ⊙ Plant concurrerende schaduwsoorten. Dit is duurder en vergt een lange adem maar is effectief. In natuurgebieden kan dergelijke aanplant mogelijk niet wenselijk zijn.
- ⊙ Controle van de standplaats blijft gedurende enkele jaren nodig. Omdat het vaak over verstoorde plekken gaat en de bestrijding ook zelf verstorend is zou de bestreden soort of een andere ongewenste plant zich opnieuw kunnen vestigen op de bestrijdingsplek.

Geringde Amerikaanse vogelkers
Foto: Lodewijk van Kemenade

Geringde Amerikaanse Eik
Foto: Lodewijk van Kemenade

TOCH PESTICIDEN GEBRUIKEN?

Er mogen geen chemische gewasbeschermingsmiddelen gebruikt worden om bomen en struiken in het groen te bestrijden. De uitzonderingen staan in [artikel 8.3 van de Regeling gewasbeschermingsmiddelen en biociden](#).

Het uitgangspunt voor onderhoud en bestrijding is geïntegreerde bestrijding: een beheerder moet eerst het probleem en het gebied inventariseren, vervolgens preventieve maatregelen treffen en chemievrije bestrijdingsmethoden toepassen. Indien ook deze maatregelen ontoereikend blijken en technisch en financieel niet haalbaar zijn, mogen als laatste redmiddel (eerst laag-risico) gewasbeschermingsmiddelen worden toegepast. In toolboxkaart 1 staat het juridisch kader voor de uitzonderingen beschreven, en voor welke soorten dit geldt.

KOSTEN

Kosten en effectiviteit van de methoden zijn sterk afhankelijk van de situatie, zoals de standplaats, oppervlakte en dichtheden van de plaag en de soort. Voorkómen en bestrijding in een vroeg stadium is doorgaans goedkoper dan ingrijpen als de plaag al verder ontwikkeld is. De bestrijding kan veel tijd en geld kosten, maar moet, als er eenmaal begonnen is, wel volgehouden worden tot de ongewenste planten geheel verdwenen zijn. Professionele bestrijding (op grote oppervlakken) kan hand in hand gaan met vrijwilligerswerk (voor moeilijker bereikbare plaatsen) om kosten te drukken en effectiviteit te verhogen.

MEER INFORMATIE

- ① www.onkruidvergaat.nl → portal voor informatie over chemievrij beheer
- ① www.schoon-water/forum → stel hier al uw vragen over chemievrij beheer
- ① <http://bit.ly/vogelkers> → Beslisboom m.b.t. bestrijding Amerikaanse vogelkers
- ① www.vbne.nl → professionele bestrijding van soorten in bos & natuur
- ① http://bit.ly/exoten_NVWA → NVWA, Unielijst invasieve exoten
- ① <http://bit.ly/Fytorichtlijn> → Europese Fytorichtlijn 2000/29/EC
- ① http://bit.ly/GBM_soortenlijst_art8-3 → Regeling gewasbeschermingsmiddelen en biociden met soortenlijst (art 8.3)
- ① <http://bit.ly/gedragscodesRVO> → Gedragscode wet Natuurbescherming
- ① www.invasieve-exoten.nl → informatie over invasieve exoten
- ① www.werkgroepexoten.nl → informatie over invasieve exoten

COLOFON

Met de kaarten ontwikkeld in het toolboxproject wil het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat met een eenduidige boodschap zowel professionele gebruikers buiten de land- en tuinbouw als particulieren ondersteunen bij het chemievrij groenbeheer en het verminderen van de emissie van gewasbeschermingsmiddelen naar het milieu. Er zijn kaarten beschikbaar met maatregelen voor de verschillende situaties.

Oktober 2019. www.onkruidvergaat.nl